המאסף

לשנת

ה׳תק״ן

תקופה שניה

טבת שבט אדר

Nebst einer deutschen Zugabe.

Königsberg und Berlin, 1790.
In der orientalischen Buchdruckerey.

לוח המכתבים

שירים

		צד
שולח לחמו	י — ל	נח
בחיות בני המלך יר"ה	ר' הירץ וויזל	נט
לשלמה	א — ה	קכג
שאלת איוב ותשובתה	ר' אהרן האללי	קם
שמח בחור בילדותך	י — ל	קסח
כלי אהבה ובלי יין	הנ"ל	קסג
על עצל וולל וסובא	ע — פ	קעו

משלי מוסר

הזאב הזקן	י — ר	קכג

מכתבים שונים

מאמר מניד חדשות	ר' הירץ וויזל	קכח
אגרת בגדר האמת	ר' מאדל צעלל	קסה
אגרות משולם השתמעי ר' ורה'		קעח

מסלול הטבע

רבות וחסרון המים שיחה ב'	ר' אהרן האללי	קם

בקורת ספרים חדשים

מגלת איכה עם ת"א	ד — ש	קכד
ספר בית מרות	וו — ן	קעו

תולדות הזמן

פאריז	קעו
וויען	קפח

המאסף

ה' תק"ן

תקופה שניה

שׁוֹלֵחַ לַחְמוֹ עַל־פְּנֵי הַמָּיִם ,
כִּרְבוֹת הַיָּמִים הוּא יִמְצָאֶנָּה : —
וּמְלַמֵּד דַּעַת לָאִישׁ יַחְפְּצֶנָּה ,
מְמַלֵּא כַף זֶרַע יְקָצוֹר חָפְנַיִם .

המאסף

חדש כסליו תקן

שירי תהלות

ותודות לאלהים

הללו והודו עדת ישראל פרה ברלין יע"א, בבית הכנסת, כאשר חיו בני המלך ממחלת הפאקקן אשר הוצקו בם.

(בערב שבת ר"ח טבת תקן לפ"ק.)

חמצה בשיר

אֵל אֵלִים הַמְּקֻהָלִים אֲשַׁבְּחֶךָּ

רַב מְפֻהָלָל כָּל פֶּה טוּבְךָ הִרְבֵּתָ

הַנְּשִׁיאִים הֶחֱיֵיתָ זֶרַע מְשִׁיחֶךָ

לֵב מֶלֶךְ נַם לֵב עַם עִמָּם הֶחֱיֵיתָ

מִי כָמֹכָה אֵל מַגְבִּיהִי לָשֶׁבֶת
וּמַשְׁפִּילִי לִרְאוֹת עַל יוֹשְׁבֵי אָרֶץ
לַתְּפִלַּת קוֹרְאֵיךְ אָזְנֵךְ קַשֶּׁבֶת
כִּי הִצַּלְתָּ בֵּית מַלְכֵּנוּ מֵפֶּרֶץ

חברת המהללים

אָם לְמִרוֹמָם עַל כֹּל
נָאוָה דוּמְיָה :
יוֹם זֶה בַּמַּקְהֵלִים
אָמְרוּ הַלְלוּיָהּ !

אחד מן המשוררים

הוֹדוּ לַיְיָ כִּי טוֹב שִׁיר חָדָשׁ לוֹ שִׁירוּ
חַסְדּוֹ וַאֲמִתּוֹ סַפְּרוּ טוּבוֹ הַזְכִּירוּ
כַּאֲשֶׁר יְכֻלֶּה הֶעָרֶפֶל כְּזָרוֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ
כָּלְתָה עֲצֶבֶת לֵבָב כַּאֲשֶׁר הֵאִיר אֵל לָנוּ
וַיָּשָׁב לָנוּ פְּרִחֵי גַנּוּ נִטְעֵי עֵדֶן
אֲשֶׁר נָטַע אֱלֹהִים בְּאַרְצוֹת הָאֱלָה

הֵם הַנְּשִׂיאִים רַבִּי הַחֵן זֶרַע הַמֶּלֶךְ

הַמְּמַלְּאִים כָּל לֵב תִּקְוָה הַמְּחַיִּים כָּל רוּחַ

עַל עַרְשָׂם סָעַד אוֹתָם עֶלְיוֹן מְקֻדָּשׁ

מְמָעוֹנוֹ הִשְׂגִּיחַ עַל מֶרְחָם יוֹצְרוֹ

לִהְיוֹת מָגֵנִי אֶרֶץ לָעַמִּים מִשְׁעֶנֶת

פְּרִידְרִיךְ מַה נָּעַמְתָּ תִּקְוַת כָּל לֵב אַתָּה

לִבְנֵי אָדָם גִּיל בִּבְנֵי הַמְּלָכִים תִּפְאֶרֶת

גַּם אַתָּה לוּדְוִיג צִיץ מַלְכוּת לְמֹאד יָקַרְתָּ

גַּם אַחֵיכֶם הֵיינְרִיךְ וְוִילְהֶעלְם מַה נָּעֲמוּ

וַאֲחוֹתְכֶם אוֹגוּסְטָא יַלְדָה מַחֲמַד כָּל עַיִן

מֶה חָרַדְנוּ בַּיָּמִים נִסְתַּרְתֶּם מִמֶּנּוּ

מִפְּנֵי הַנֶּגַע יָדָה עַל אָדָם קָשָׁתָה

רַבַּת הַמְּהוּמָה חֲלָלִים רַבִּים הִפִּילָה

כַּאֲשֶׁר בָּכִינוּ וּבְמַר נֶפֶשׁ אֶל אֵל צָעַקְנוּ

פָּתַח דַּלְתוֹת הֵיכָלוֹ וַיִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ

וַיָּסֶךְ עַל מַטָּעָיו לָעַד לֹא יְבוֹלוּ

חברת המהללים

עַתָּה נוֹדֶה לִשְׁמוֹ

בְּזִמִּירוֹת לוֹ נָרִיעַ ׃

יְיָ גָּדוֹל אַתָּה

וּמִי אֵל כָּמוֹךָ ׃

משורר אחד

מִי יַגִּיד גְּדֻלָּךְ וּמִי יוּבַל הַלֻּלָּךְ

וְצָבָאֲךְ בַּמְּרוֹמִים הַכְּעֶרְכֵּךְ יוּרוּ

אַךְ כִּי שׁוֹכְנֵי בָתֵּי חוֹמֶר עָפָר כָּמוֹנוּ

אַךְ אִם בַּשָּׁמַיִם הֵלִינוֹתָ כְּסֵאֲךְ

יְיָ ׃ אִם גַּם הֵמָּה יוּרוּ אֶת פְּלָאֲךְ

לֹא תְבֻוֶּה תַּחְתִּיוֹת תֵּבֵל וְאֵת לֹא מָאַסְתָּ

וּמֵהֵיכָל קָדְשֶׁךְ הַשְׁקִיף גַּם עָלֶיהָ

אִם עֲרָפֶל חֲתוּלָתָהּ חֹשֶׁךְ יַחְשִׁיכֶנָּה

לֹא יֶחְשַׁךְ מִמֶּךָּ מֵרָאוֹת מַה בָּהּ אָהַבְתָּ

מֵרָאוֹת מִי עוֹשָׂה צֶדֶק וּמִי פּוֹעֵל אָוֶן

וּמִבֵּין רְבָבוֹת עַם תִּזָּרַח עַל אֲהוּבֶיךָ
אֶת שֶׁמֶשׁ צִדְקָתֶךָ מַרְפֵּא בִּכְנָפֶיהָ

משורר שני

פָּרֵעַ צֵאת שֶׁמֶשׁ וּבָעֲמָקִים עוֹד חָשֵׁךְ
נִרְאֶה אוֹרוֹ עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים מִמַּעַל
כֵּן אִם צָרָה וּמַכְאוֹב יַאֲפִילוּ בַּשֶּׁפֶל
יִזָּרַח אוֹרֶךָ עַל רָאשִׁי עַם בָּם בָּחַרְתָּ

המנצח בשיר

כְּאֶשְׁכּוֹל בַּגֶּפֶן כִּי יִמָּצְאוּהוּ
בֵּין עֲצֵי יַעַר פֶּרִי לֹא יִשָּׂאוּ
אֶל כּוֹרְתֵי עֵצֵיהֶם הֲלֹא יִקְרָאוּ
אֶשְׁכּוֹל זֶה בְּרָכָה בוֹ אַל תַּשְׁחִיתוּהוּ

כֵּן אִם מְיֻמָּן טוֹבִים אֶלֶף יִפּוֹלוּ
וּמִשְׁמֹאלָם עַם רַב רֶגַע אֵינָמוֹ
הֵם יַעֲמוֹדוּ רַע לֹא יִקְרַב אֵלֵימוֹ
קוֹל קוֹרֵא מֵעַל עַל אֵלֶּה חֲמוֹלוּ

עתה

משורר אחד

עַתָּה שִׁירוּ לֵאלֹהִים בַּחֲצוֹצְרוֹת הָרִיעוּ
זֶרַע צַדִּיקִים נִמְלָט מִכָּל רַע נִשְׁמָרוּ
מִשּׁוֹמֵר צְדָקַת אָבוֹת נוֹצֵר לָעַד חֶסֶד
שִׁמְחוּ אָבוֹת צִדְקַתְכֶם לִבְנֵיכֶם תִּפְאָרֶת
אַשְׁרֵיכֶם בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלִבַּבְכֶם הֵיטִיבוּ
כִּי תַּבִּיטוּ אֶל צוּרִים חֻצַּבְתֶּם מֵהֶמָּה
צֶאֱצָאֵי וְיִלְהֶעלֶם אַתֶּם מֶלֶךְ פּוֹעֵל צֶדֶק
צֶאֱצָאֵי פְּרִידְרִיקְע לוּאִיזָע לַבָּנוֹת כּוֹתָרֶת
אַשְׁרֵיךְ אַב חָכָם אַשְׁרֵיךְ אִישׁ מַצְלִיחַ
כִּי תִרְאֶה מִסְּבִיב לָךְ מַחֲמַדֵּי עֵינֶיךְ
כִּשְׁתֵלֵי זֵיתִים הָעוֹמְדִים עַל פַּלְגֵי מָיִם
אַשְׁרֵי עֲבָדֶיךְ אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי אַרְצֶךְ
תִּרְעֶם עַל מֵי מְנוּחוֹת תַּרְבֵּיצֵם בְּנָאוֹת דֶּשֶׁא
מִתְּרוּעַת שׁוֹפָר לַמִּלְחָמָה לֹא יֶחֱרָדוּ
יוֹדְעִים מַה רַב טוּבֶךְ כִּי רַק הַיּוֹטֵב חָפַצְתָּ

אֵל

משורר שני

אֶל נַחַל שׁוֹטֵף שָׁלוֹם דָּמְתָה חָכְמָתֶךָ
עַל עֵץ יָבֵשׁ עַל צִיץ נָבֵל כִּי תַעֲבִירֵהוּ
מֵרִיחַ מֵימֶיךָ עוֹד יָשׁוּבוּ יַפְרִיחוּ
כִּנַחַל צִדְקָתְךָ מַיִם עַד יָם הָלָכוּ
אֶל הַמַּחֲווֹת הַלְּוָיוֹת אֶל אֶרֶץ בָּעֵדֶן
לוּלֵי רוּיָתָהּ כְּמַעַט שׁוֹמֵמָה הָיָתָה
בָּרִיתָ בְּמַחוֹקֵקֶךָ הוֹלַכְתָּם קָדִימָה
אֶל אֶרֶץ שָׁם שָׂרֵיהָ הָרַבִּים נִפְלָגוּ
בְּתִבוּנָתְךָ עֲצַת שָׁלוֹם בֵּינָם פּוֹנַנְתָּ
נָאוּ מֵי נַחֲלָה לָלֶכֶת גַּם צָפוֹנָה
שָׁם בַּיַּם וּבַיַּבָּשָׁה אַחִים נִלְחָמוּ
חֶרֶב אִישׁ אֶת אָחִיו אֶל תַּעֲרָהּ הֲשִׁיבוֹתָ
אִם כָּל זֹאת חֲנָנְךָ אֵל תִּקְוָה מִלֵּאתָנוּ
כִּי עוֹד עַל הָרִים רָמִים מֵימֶיךָ יַעֲבוּרוּ
תֵּיטָנָה יֵלְכוּ מָרָר מֵי רוֹשׁ יַמְתִּיקוּ

זֶה גּוֹרָלְךָ אִישׁ טוֹב יַעַן בָּאֵל בָּטַחְתָּ

משורר שלישי

הַאֲדִים שָׂרוֹת מִדַּם אָדָם תִּשְׂנָא נַפְשֶׁךָ
שִׂים מִבְצָרִים לַמַּגֵּלָה יַעֲצִיב לִבֶּךָ
כִּי לֹא עַל דִּמְעַת עֲשׁוּקִים תָּכִין כִּסְאֶךָ
עַל כֵּן מְשָׁחֲךָ אֵל שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן מֵחֲבֵירֶיךָ
וּשְׁכֶנֶיךָ אִם יִרְאוּךָ יֶאֱהָבוּךָ
כִּי עָשִׂיתָ שֵׁם אָהוּב לַכֹּל יִקְרָאוּךָ
יַעַן יִרְאַת אֱלֹהִים עֲטֶרֶת רֹאשֶׁךָ
חָכְמָה לָךְ עֵדֶיךָ צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנֶיךָ
אֱלֹהִים עִמָּךְ וּמִי יִתְיַצֵּב נֶגְדֶּךָ

המנצח בשיר

אִם הָרִים מִמְּקוֹמָם יֶעְתֵּקוּ
חַלָּמִישׁ גַּם צוּרִים אִם יִתְפּוֹצָצוּ
עַמּוּדֵי הַצֶּדֶק בַּל יִתְפַּלָּצוּ
עֲבוּתוֹת הַחָכְמָה בַּל יִנָּתֵקוּ

וילהעלם

וּלְהַעְלֵם ׃ מִמְּשַׁלְתְּךָ חָכְמָה יִסָּרֶת

תָּמֵר אָרֵץ אֵיתָנִים לֹא יִשְׁקוֹטוּ

וּבְלֵב יַמִּים הוֹמִים הָרִים יִמּוֹטוּ

אַל תִּירָא ׃ צִדָּקָתְךָ לָעַד עֹמֶדֶת

חברת המהללים

נוֹרָה לָאֵל

בְּזִמִּירוֹת לוֹ נָרִיעַ ׃

יוֹם זֶה בַּמַּקְהֵלִים

אִמְרוּ הַלְלוּיָהּ ׃

נפתלי הירץ וויזל ׃

מסלול הטבע*)

שיחה שניה

אלדד

בוקר טוב לשלום, גרוך ה'! הנה חנכי נצב פה מאז הבוקר ועד עתה, והגיתי בכל דבריך אשר למדתני יום תתמול, שניתי ושלשתי תומם לבעבור יהיו חקוקים על לוח לבי לזכרון תמיד. ועתה אחי הושל נא והודיעני עוד, ואני אברך את שמך בקול קודה על כל טוב אשר גמלתני.

מידד

למה תדבר כדברים האלה? הלא ידעת מן היום אשר נשאתי לבי ללמוד אחר החכמה, היתה תשוקתי לא ללמוד לבד, כי אם גם ללמד ולהועיל לזולתי, ועוד לי אם המעט אשר הוריתיך יעורר את נפשך להבין עוד בפעולת ה' ולהכיר את גדלו ואת ידו החזקה, מהללי תודות אשר תקריב אלי, כי נאלה לא תפלתי. — ותולם טרם נגוח על מוצא הדבר ההוא אשר התלונו תתמול להפר בו, אלמדך ותורך היום דברים אחדים מפתי ידיעות נכבדות, אשר עליהם יסוד הדבר הזה בנוי, ואלה הן: כח המקריב אל המרכז (vis centripeta) (מדר צענקונגם קראפט), ושני כח המרחיק מן המרכז (vis Centrifuga מדר פליהי קראפט). אמם קלתם תשמע עתה ממני ובולם לא תשמע, כי תרוכים המה מחוך והיום קצר מלבאתם לך כיאוי. ועתה תנים לנך לדברי, שמרם בזכרונך, ולא ימושו מפיך, כי יקריס הם למוצאי דעת.

מודיעני

---

*) המשך המאמר לחודש כסליו.

אלדד

הודיעני נא חותם / וכחותם על לבי תשימם .

מידד

שמעני . אם נשים לב אל כל הנשמים (קערפר) *) הנראים ונודעים לנו על פני חבל הוחת / נראה כי סגולה אחת להם / והיא שהם נוטים תמיד אל מרכז הארץ (מיטלפונקט דער ערדי) ויתחמנו לנוח אם / אם לא יהיה דבר מה המתנגד להם ונומד לנגדם לשטנם : כי אם תקציו בידיך נשם אחד / יהיה חי או נלחי חי / נשם מקצי (פענדער קערפר) או נשם זביו (פּוֹיטינער קערפר / ותרף אחרי כן את ידך ממנו / הלא יפול לארץ / אם לא יהיה

---

*) לשועלת הקורא ההוה אשר לא עד כה מיטיו ל־ספרי תכמות כאלה / אשימה פה גדר הנשם / למען ידע כל הקוראים הנכבדים תחת השם הזה . ואחרי שהקוראים האלה ארוכים ועמוקים במילות / לא אחריב פה בכאורה / רק אוסיף מועם אחד בדרך כלל כפי מה שצריכים לכוונת הענין אשר בו אנחנו עוסקים עתה .

נדע כי הנשם הוא (ח) התפשטות (דיא אויסדעהנונג) בתורת נחוחה ובקוחה . (ג) בלתי התנגדות אחר בו (דיא אונדורכדרינגליכקייט) דהיינו שלא יהיה נשם אחר בתוכו הזמן עצמו גם בתוכו המקום אשר בו הנשם הזה . כי אם תצטרך דרך הענין הקיבת עוד בתוך עצמו / לא תאמר בלבבך שהענין הזה הוא במקום אשר בו הנשמה / לא כן / רק על ידי נעלמת הענין מתכוונת הנשמה אל מקומה עתה קטן מצפיפות עצם נעלמת בה את הענין / אבל מקום אשמה אין מקום הענין / כי אין שני נשמים בזמן אחד במקום אחד (ישאר קערפר הטוב ויין בומצ דרן רויס) . (ג) העצלות (דיא טרעגהייט) והוא / שלא יוכה לעולם מעמדו אם לא יהיה דבר אחר הוזה לו המכליתו לנמרי . ולכן אם יהיה הנשם כמוהה / יהיה תמיד בתנועה / ואם הוא בתנועה / יהיה תמיד בתנועה הטוב והנכוחו מהירה תנועה / עד כוח יכול כח אחר המכליתו לתנועה המנוחה לתנועה / או התנועה המיוחסת אל הענין הקל והחוש / כולם נקראים נשמים (קערפר) .

יהיה דבר אחר לנגדו לקבלו או למשלו לו • וכן עתה לאחינו יושבים כה בתוך החדר הזהקרקע הבית משלנו לנו / לולא המשלנו הוא / גם לנחתו נכון למטה • אין כל זולת כי אם בעבור נטית הגשמים על מרכז הארץ לנוח שם • והנטיה הזולת קראו החוקרים בשם כובד (דיא שווערי) בעבור שנטיתם מכבידים על הדבר אחר עומד לנגדם ולמנוע נפילתם לארץ / עד שאם יהיה כח הכבדתם יותר חזק מכח המתנגד הסומך / יכריחו גם בלתי לסור ממקומו ולתת להם מקום לפול לארצה • כאשר ארצה אם תניח אבן גדולה על עץ דק / תשבר האבן את העץ ונפול למטה • — ויאמרו החוקרים עוד כי שבת הכונד גם הנטיה / כח אחד אשר נתן ה' לארץ וזולת ויקרא כח המקריב או המושך (דיא אנציהנדי קראפט) כי הוא מקריב אליו משניב כל הגשמים ומכריח לומם לנטות אליו *) • ועל פי הדברים

---

*) ככתבה המחבוקת בין בחלי תקרי לב / אם הכח הזה נשוע בטבע הארץ / או אם הוא חומם לה / על ידי מותר יזוע (מיינע גומפי אטמאספיר) הלוחן שני גשמים יחד להתקרב זה אל זה • כפי הדעה הראשונה יקרא הכח הזה בשם כח המושך / וכפי דעת האחרים יקרא כח המקריב • וכן יקראו החוקרים החוקים בדבר הזה בשמות האלה (מעטראקזיטיסטן / מיאסולימעטרע) • ומדי דברי בשם זכור בזכות הזוגה היולית מלפני ריעי היקר כ' ברון שלא בכתבו בספרו הנחמד רחביה למורים (17 §) וזה לשונו „ דע כי הלל העוסק בטבע בכל גופים חיים או בלתי חיים כח עצלות אחד אשר יקרא בשם הכובד / וע" הכח הזה כל גוף את ובקצ במקום אשר יגוח שם לא יכריחו לזוז מבריח לעזבו ולהמשיך אל מקום אחר וכו' " • שנם בזה (ע) כמה שהרכיב כח הכובד עם כח העצלות יחד / וכחוקים המה בחלוד / כי בשת הכובד מכח המושך ומקרב בגשם / והעצלות היא עמודת בגשם ג (ב) כמה שהגדיר העצלות לאחר בכל גוף ובקצ במקום אשר יגוח וכו' כאשר בזה אחר דעת הקדמונים מרכיבי עצלות וביעתו ובכל בפעלה דעה זולת מהמחקרים החדשים / ובדר העצלות הוא לדעתם כאשר הוכיחו למעלה בכל גוף את במקום אשר יגוח / ויקנועצ בתנועה ההיא שם יהיה בתנועה / שם לא יהיה כח אחד המכריח לתנועת מעתדו / ובדר הזה קיימו וקבלו עליהם רוב המחקרים בימינו (חוץ את מחקרים אחת / אשר להם עוד דרן אחרת

בהפרש

סדברים האלה לא יפלא בעיניך להשיב להשואלים , אשר שאלו מדוע נקל להשליך מאן ממעלה למטה ולא נקל כמוהו לזרוק ממטה למעלה , כי אם ביקר כח ?

אלדד

כאשר למדתני , נראה הסבה לזאת לעין כל ונער יענה . כי אם נורוק דבר מה למעלה , אז אנחנו רואים לפעול נגד פעולת כח המושך , ולכן צריכים אנחנו בתנועה הזאת לתת כח , עד שיהיה מסת כחינו יותר ממסת כח המושך ; אבל אם כשליכתו למטה , אך למותר יהיה כוחנו , כי די לתנועה הזאת בכח המושך לבדו . — אולם שאלה אחרת אנכי שואל מאתך , אם כדרך כן הוא שהכח הוא לבדו מסבב הנטיה או הכובד בגשמים מדוע לריך כח יותר בהגבהת אבן מאת כח בהגבהת עץ אשר שוה בגודל לאבן ? או דרך כללי , מדוע יצטרך הכובד בגשמים ויהיה גשם אחד כבד מהשני , הלא שנוי הכובד אחד הוא ?

מידד

כן היתה במחשבתי לבאר לך גם את זה אף אם לא שאלת כזאת . ועתה שמעני . בהמרס שכל הגשמים נמשכים על ידי הכח הזה , כונתם לומר , כל פרטי וחלקי החומר בגשם (כי החומר הוא עלמות הגשם) נמשכים ממנו , ולא הגשם בכלל לבדו . ואם כן כפי רבות החומר בגשם כן יתרבה חלקיו , ועל כן יתרבה גם משיכתו , והוא כובדו . וכן הוא בהדמיון אשר הנחת , כי כמות החומר באבן רבה מכמות החומר בעץ אשר כמדתו וכגדלו , ובעבור זאת נמשך האבן יותר

בהכרם מה) . ענין מזה בספר המכוון בריבי בן מיני דייטשי פרייבורגר , נאנדלי הסבירים ושטעה . ובספר אשר כתב הפלוסוף הלדון וואלף , המכונה : פרייבורגי גדמקן פון גמטט , דער וועלט מוגד דער אפטען דעם אטעמען 320 . 319 ובספר ספרי מכלול השבע , ותחלת דברי קיים . ועל הכלל הזה במיש רוב הלמודים בהכמת הקמוצה (אטמאניק) .

יותר למעה מן העץ ויעטרך כמו כן כח יותר להרחיקו מן
הארץ . וכן יהיה נעית לו כובד הזהב יותר מכובד הכסף
(אם יהיו שניהם שוים בגודל) מפני שכמות החומר בזהב יותר
מכמות החומר בכסף . סוף הדבר שכובד יתגבר כפי כמות
החומר בגשם , אם מעט הוא לו רב .

אלדד

שמחתני תלופי ומיודעי שמחתני ! כי עריכים תלי דבריך
מתוך . לך אם מלאתי תן בעיניך תשלך נא לך הפעם שלה
קטנה , וגדולה היא תלי . הלא תמרת כי סגולת הנעיה
מיוחדת לכל הגשמים הסר בארץ , ומדוע יעלה תיוה גשמים
למעלה אף בלתי כח יחר המכריחם לעלות , כהעצן תדים
וקטורים ? תמור נא לחי מה זאת , מדוע לא נמשכו הגשמים
הללה מהכח המושך ולמה יגרעו מהשאר ?

מידד

הטיבות לשאול . ובחכמת המחקרים הקדמונים כאשר ראו
שעצן ותדים עולים למעלה , ושאר גשמים יורדים ונופלים
למטה , גזרו תומר שים שני מיני גשמים , המין האחד
כבדים בטבע והשני קלים בטבע , כי קראם ידם מלהשיב על
זאת כראוי . לך המחקרים בימינו טיטיבו לדבר ויאמרו כי אין
גשם קל בטבע רק לכולם יש כובד , פעם מעט פעם הרבה ,
כפי כמות תומרו כאשר הגדתי לך , והשמות כובד וקל ,
רק שמות מלטרפים המה בהשוות שני גשמים , הסר לאחד
תומר יותר מלשני . ותולם בעבור זאת יעלה העצן ולא יפול
למטה , מפני שהוא נשוי מהאויר הסר במעגל הקיעור
(מטאמספירי) כי כמות החומר בהאויר יותר מכמות החומר
בעצן תו תדים , ולכן גם כובדו יותר מכובד העצן , והוא
למשקל לו ; תמנם אם יקרבו התדים ויהיו לתגלי מטר תו כפור
או שלג והדומה , תו יהיה כובדם יותר מהאויר , ותו יפלו
למטה . ואל תשפלת על זאת כי יש לנו כיוצא בו , הלא
רואית אם תשליך עץ בתוך נהר יעלה למעלה ויצף על פני
המים , והלא העץ הוא בודאי מגשמים הכבדים הוא ? גם

אם תצליך במוך כסף חי (קווצקיזלבר) עופרת ברזל ונחושת (אם יהיה כמדת כסף חי , דרך דמיון זרת על זרת ברוס זרת כסף חי וכן עופרת או ברזל וכו') יניפו המתנות הללה עליו ולא יללנו למעה , לין זאת כי אם שקל יבשע מהכבד וחומר בכסף חי יותר מהחומר במתכות הללה . והנסיון העיד כי כיניס דברי המחקרים האחרונים , כי אם תשוב הכויר , ממקום אחד על ידי הכלי הנושב את הרוח (וענטוואפי) תו תרגיה כי בחותו המקום יפלו גם הנעצן גם הקטורים . והוא הדבר אשר דברתי , נפילת הנעצן נכחד ממקום הכויר — . ואחרי הודיעי לוכך זאת , תרגיה לין נותנו התנסים אשר ירחו לנסותם לחמור אם השמש במקומו עומד והארץ תתנועע ותסוב על צירה , לין נוכל לעמוד עליה , הלא נפול נפול גם תנחנו גם בתיכו ממנה ? . . .

אלדד

לא תכחד מעט אחי יקירי כי גם בעיני היתה נפלאת זאת מימים ימימה , ולא אלאתי מרגוע לנפשי . ואם אמרתי הארץ עומדת ובל תסוב , דחגתי לתנסים היושבים ממולי תחת כפות רגלי המכונים (אנטיפאדען) . ואולם עתה הוריתני כי לתנס דחגתי , כי איך יפלו הנשמים הלא המה נמשכים ממרכז הארץ מכל צד ופיאה ? ואנה יפלו , הלא הנפילה רק אל הארץ ולא מן הארץ ? ועל כן לא תירא עוד בסבוב הארץ ולא אחת !

מידד

כדבריך כן הוא . כי אמנם נפלאת אחד מנשמי הארץ , מפני שאין אחד מהם למעה . כי אם מעלה ומטה רק בנחינת המדבר , ולא בנחינת הארץ . ואנחנו נאמר על כל דבר שמתרחק מן המרכז , שהוא למעלה , ועל כל דבר שמתקרב אל המרכז שהוא למטה . אם יהיה אדם אחד על הר גבוה , נאמר שהוא במעלה , מפני שהוא רחוק יותר ממרכז הארץ כמו אנחנו , אבל אם יעמוד איש בבור עמוק נאמר שהוא למעה , מפני שהוא קרוב יותר אל המרכז . ואחרי שכל

גשם מתקרב יותר אל המרכז כפי יכולתו / בעבור זאת נוזלים המים ממעלה למטה / דהיינו ממקום רחוק מן המרכז אל מקום קרוב אל המרכז • ומה יהיה ביכלתנו לחפור בור עמוק בארץ העובר על מרכזה / או יהיו החפצים החופרים בתחילת ירידה עד בואם אל המרכז / ובעברם את המרכז יהיו בתחילת עליה מעשה חפר תמרתי •

אלדד

בי לחי ! בדברך מן הבור הזה / זמותי גם יהיה בור עמוק כזה ובכל שמה גשם לחד / לא יכול רק עד המרכז / ובבואו לשם יהיה תלוי ועומד / כי אי אפשר לו לעבור ולהתרחק מהמרכז / כי או יעלה למעלה / וזה יהיה נגד חוק הטבע •

מידד

שמחתי על תמרוקיך האלה / ברוחתי כי שמת עיניך ולבך על דברי / ותקקת אותם על לוח לבך • כיוצא בדבריך וחין בשם נפתלי / וכן הניח החכם ר' יוסף שלמה קאנדיה נספרו מעין חתום בשם תרייסטאטעס / וזה לשונו : „כתב תרייסטו בשני לשמים שאלו היה הכדור הארצי נקוב עד מרכזו או מעבר לעבר / הנה הכבד הנופל גו לא יעבור ממרכז והלאה כי שם מקומו וכו' ואין הבדל אם הוא עפר או מים שמוכרחים לעמוד שם ותלוים בחויר עכ"ל") — • והנה לא לבד שיטתנא המסיבה

---

*) החכם הלזון אייזלר הוכיח מזאת כי הכובד אין עצמות לגשם / כי אם נניח הגשם בקצה המרכז / לא יהיה לו נטיה כלל למטה / ולפי זה לא יהיה לו גם כובד / ומה כ ו ברור שאין הכובד עצמות לגשם • אבל לפי קוצר שכלי לא יבקיק המופת הזה / כי לא נאות לחמור על הגשם הזה שאין לו כובד כלל בפועל / לפי שלא ירחה עתה בו בפועל / הכי נאמר ד"מ על החבן מאגנעט שאין לו כח להמשיך אל הברזל אליה / בעת שהיה מונחת בצדית / ואין לה ברזל להרחוק כחה זה בפועל ? אמנם יש מופתים אחרים על שאין הכובד עצמות לגשם / אלא שאין כאן המקום להאריך בזה •

המזיק כפי כמות הרחמר , כי אם יסתכנ גם כן כפי רחוק הנפש מן הארץ , דהיינו כל זמן שיתרחק יתמעט מזיקתו , וכאשר השכילו ויקרו המחקרים האחרונים על זאת מלתו , שערך התמעטות המזיקה כערך המרובע מן הרחוק . דרך דמיון אם יהיו שלשה גשמים זה רחוק פרסה אחת והשני שתי פרסות והשלישי שלש פרסות , יהיה מעוט המזיקה של השני ד' פעמים (בהיות ד' המרובע של ג') ומעוט המזיקה של השלישי יהיה ט' פעמים כחות מן הראשון (בהיות ט' המרובע של ג') וכן כשאר . ולכן אם יהיה גשם אחד ד"מ- לגן אחת רחוק מן הארץ כרחוק הירח ממנה , יתמעט מזיקתו מאוד , וכבר הגדתי לך שהמזיקה מסובב הכובד , ואם כן יתמעט גם כובדו במאוד . ומעתה לא ותסוג אם יהיה כובד לגן אחת המוכחת על הארץ ג' אלפים גם מאות לערוכות , כמה יהיה כובדו אם יתרחק מן הארץ ברחוק הירח ?

אלדד

כאשר למדתי יהיה לו משקלו רק לערך אחת . כי הלגן הוא רחוקה עתה מן מרכז הארץ כמדת חצי קוטר הארץ (ערדדיח אמתר) והירח רחוק מן הארץ שלשים קוטרי הארץ שהם ששים חצי קוטר , ואם נכפיל ששים פעם ששים (כי כאשר הוריתני יתמעט המזיקה כפי המרובע של הרחוק) יעלה לסך ג' אלפים גם מאות , וכשכוח הוא יתמעט מזיקתו . ואחרי אשר היתה לפנים ג' אלפים גם מאות לערוכות נחלק ואת נשכוח הנוכר , ויצא לערך אחת .

כיודד

ומה יהיה הכובד או המזיקה , אם תרחק הלגן כרחוק השמש מן הארץ .

אלדד

אז תהיה המזיקה מעט מאוד וכלתי נחשבה , כי מרחק השמש

מן הארץ שלש מאות פעמים יותר ממרחק הירח מן הארץ *) ,
שהוא שמנה עשר מאות חלי קוטר הארץ , ואם נרבע המספר
הזה יגיע למכוסה שלש מאות וכ"ד רבוא וכל כך יתמעט משיכתו ,

מידד

לך דע . לפי שרואים בעין שכלך ושפטת שמשיכת הלבנה אל
הארץ תתמעט מאוד ברחוק גדול כזאת , מ"מ השכילו וחקרו
המחקרים , וברהשם החוקר המפורסם נייטאן אים בריטאניא
ומלאו שכח המקריב לו המושך אינו מיוחד לארץ לבדה , כי אם
גם לכל גשמי ונבדי השמים , כמו השמש הירח מאדים שבתאי
וכולי , גם כל נבדי השמים וכן הארץ מושכים זה את זה בחליפות .
וכולם נמשכים בפרטות מן השמש יותר מקומה בתמלא בדחינת
גלגלי השתר . ואל תפלא בעיניך ואת לתמוה הלא הגשמים
האלה רחוקים זה מזה במאוד ואיך יומשכו ? כי , אם תשים
לבך לגשמים האלה תמלא שכמות החומר בהם רבה במאוד ,
וא"כ מה שנאסר על ידי הרחוק , נהלש על ידי כמות החומר ,
ואחרי שכמות החומר בשמש יותר מכמות החומר בשאר כוכבי
לכת (פלאנעטן) על כן הוא מושך אותם אליו . ואולם הירח
יותר הינו רחוק בל כך מן הארץ כמו שהוא רחוק מן השמש ,
וגם כמות החומר בירח קטן מכמות החומר בארץ , על כן
נמשך הירח תמיד אל הארץ ולא יעזבה לעולם (כי כח המשיכה
בארץ יפעול יותר בירח מכח המושך בשמש אליו , מפני שהוא
קרוב יותר לארץ .) ולא עת היום לבאר לך כל זאת באר
היטיב , כי כאשר כבר הנדת לך , הדברים האלה תרוכים
ועמוקים מאוד , וגם המה יגלים מכונתנו בזה הענין , אולי
בפעם אחר תשכילך ותורך כל זאת , ואולם כעת לא תשמיעך
כוזב

---

*) - יש דעות שונות בהרחק השמש מן הארץ , כי יש מהם יחשיבו יותר עוד
יותר , על כפי שנות מכוונתינו עתה , לא אבאר זאת .

כובד הכללי או כח המושך הכללי מלגאיני גרעוויטאציון מדר מלגאיני אטראקציון .) ופעולה המשיכה על ירח על הארץ , וכן פעולת משיכת הירח את הארץ , יותר חזק מפעולת שאר הכוכבים עליהם מפני שהמה קרובים יותר .

אלדד

לא תוכל להתפלק מלשלחך עוד , ואם מצאתי חן בעיניך על כן אשיב פני ריקם . הנה אמרת שכח המושך מיוחד לכל נצח השמים , ואם כן לא ידעתי מדוע לא יתקרבו גשמי השמים זה לזה והיו לאחדים ? הלא אתה הוריתני שנפילת האבן לארץ יהיה רק בעבור כוח המושך שבר הארץ , ואם כן מדוע לא יפול גם הירח על הארץ או שיפול על השמש ?

מידד

לדקת שלחך , וגם אני ומותי שתשלחני כזאת , על כן הקדמתי בעתה דברי לאמור לך שים עוד כוח המרחיק מן המרכז . ועתה אבאר לך זאתו , ואם תסכים ותשמע לדברי , תכיר גו גדולת וחכמת הבורא , ותגעש לנפשך מאוד מאמר החכם ס' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה . — הנה עיניך רואות שם תריס האבן לחת ניוך וארף ידך ממנו , תפול האבן לנדדים על הארץ דרך קו נגב ויסר , ואולם אם תזרוק האבן לנדדים תפול ארצה דרך קו עקוס . והסבה לזאת היא , בעת שאר תזרוק לנדדים ימין שמי כוחות הפועלים על האבן הזאת . האחד הוא כוח המושך שאר בארץ , והכוח הזה רוצה להשות האבן אליו ולהכריח אותה למטה , ואולם על ידי כח התנועה שאר נתת להאבן להתנועע לנדדים יוכרח האבן להתנועע לאותו שאר שאין זרקת אותה רחוק מן הארץ , וכח התנועה הזה הוא שאר נקרא בשם כח המרחיק מן המרכז , כי רצון

שאר

אשר נתנך כח התנועה ממנו / ויאחר לך כח המושך לבדו .
ולכן תלך דרך עקום / כי מעט מעט יחלש כח המרחיק וינבר
עליו כח המושך / ועל ידי תגבורת הזמן יתקרב מעט מעט
אל הארץ עד אשר יכול עליה . ועתה אחי אמור אתה אם
ים נכח האדם לתת להתגן הזמן כח התנועה לנדרים כל כך
עד שיהיה הכח התנועה הזה לו כח המרחיק הזה שום בערכו
לכח המושך אשר בארץ / אמור נא התכול התגן הזמן הרגה ?

אלדד

על פי דברין החלה חשבתי למשפט שלא תכול הרגה / רק
תהיה תוורת ומסבבת תמיד את הארץ / לא תקרב עליה ולא
תרחק ממנו יותר רק תהיה ברחוק שוה כאשר היתה בתחלה /
מפני שכח המושך מתנגד לה לבלתי התרחק עוד יותר מן
הארץ / וכח המרחיק מתנגד לה לבלתי התקרב עוד יותר
אל הארץ / ואחרי שחשבתי כחות החלה שוים בערכם / אם כן
כל אחד לא יכול לנצל את חברו / ולכן תסובב תמיד את
הארץ . אך / איך יהיה ביכולת בן האדם לתת כח התנועה
הזאת שיהיה שוה לכח המושך בארץ ?

מורד

כדברך כן הוא / מה לנוש לפעול כזאת . ואולם יד ה' אלהים
אשר ברא כל מלין / היא יכלה לעשות כזאת / היא עשתה
וזכול ! כי כאשר ברא ה' אלהים את הארץ וכל נבא השמים /
העניע את השמש במרכוז וילו לכוכבי השמים ולהארץ שיתנועעו
לנדדי השמש / ועל ידי זה נתן לנפש כח המרחיק להתרחק מן
המרכז שהוא השמש / אך בעבור כוח המושך אשר העניע בשמש
אשר על ידו ימשכו כל נבא השמים אליה / לא יכלו להתרחק
כלל ממנו / וה' אלהים שקל בחכמתו ובידיעתו העליונה שתי
כוחות האלה בפלס ומאזני צדק ונתן לנפשים ערך שוה /

דהיינו שנתן לשם כמות חומר כפי מסת חוקת התנועה אשר נתן לגוף השמים כדי שלא יבטל כח אחד את חבירו • כי אם נתן לשם כמות חומר מעט מאשר בו עתה / יהיה גם כן כח המושך בו אין חוק כל כך / ואם כן יגבר עליו כח התנועה או כח המרחיק / ויכריח הכוכבים והארץ להרחיק מן השמש הלוך ורחוק ולא יהיה למו שוכני הארץ עוד השמש לאור יומם / וכנפיה אין עוד למו למרפא וכהנה רבות ; וכן להפך אם נתן לו חומר יותר / יהיה גם כן כח מושך אשר בו יותר / ואז יגבר על כח המרחיק ויכריח לוקח להטות אליו ולנפול עליו / ואז נהיה אנחנו וכל הברואים על הארץ הזאת לחרבות ולדרחון עולם / כי מי יוכל לעמוד מפני האש הגדולה הזאת אשר בשמש ? אך הוא לבדו יכול לכלכל כל זאת במדה ובמשקל / ולכן המה רחוקים זה מזה עוד כאשר היה בתחלה ולא ישתנו עד עולם • ומזה תקיש על השאר / גם על הארץ עם הירח / כי חוק אחד להם / והחוק הזה נקרא בלשון העמים (דאס גראסי גייעצוויכט דער נאטור) • —

אלדד

מה רבו מעשי ה' / ומה נעים מאמר המשורר / השמים מספרים כבוד אל ומעשי ידיו מגיד הרקיע • ועתה בוא / אחי ! • • • •

מידד

כתר לי ועיר ואראך עוד ג' תמונות אשר בחמתי / העתקתים מספר מסלול הטבע לחכם אחד מחכמי העמים / והנחתים פה למען הראות לך בתר טעם סבת תנועת הגשמים בעגול / ולבעבור יהיו הדברים האלה אשר הגדתי לך מתנועת גשמי השמים ושעם סבותם בעגול חקוקים על לבך / ולא יוועו ממך • ותקדים לך לזה שתי הנחות •

הנחה ראשונה • כל גשם אשר יוכרח ע"י כח אחר להתנועע / יתנועע

יתנועע תמיד בתנועה ישרה / דהיינו על קו ישר ולא מעוקם / אם לא יהיה דבר אחר המכריחו להתעקם / וזהו אשר נכנה בשם מגמת התנועה / בלע"ז (דיא דירעקציאן) .

הנחה שניה . אם יהיו שני כוחות שוים בערכם / הפועלים בנשם אחד להניע אותו בתנועת שוות / אז יתנועע הנשם לא כרצון הכח הזה בלבד / ולא כרצון השני בלבד / כי אם ילך דרך אחר אשר הוא רחוק בשוה מן שני כוחות הפועלים / והוא קו אלכסון הנקרא בלע"ז (דיאגאנאל לינייע) / כאשר תראה מתמונה הרחשונה הזאת .

אלדר

רואיתי / אחי ! ראיתי . הנה א הוא הנשם / ב הוא כח אחד אשר ירצה להניע הנשם א דרך קו א ג . ואולם הכח השני ד ירצה להניע אותו הנשם דרך קו א ה / והיות ששתי הכוחות הפועלים שוים בערכם על כן יתנועע הנשם דרך ממוצע לשניהן והוא קו אלכסון אם .

מידד

יפה דנת . ועתה שים פניך גם לתמונה השניה הזאת / תלמוד ממנה סבת תנועת הגלגל אם תקשור בחוט אחת נחוש והניע את הלא בחוט בידך / כאשר ראית זאת כמה פעמים בידי נערים וילדים / אשר קורקים בדבר הוא בשם הקולע (דיא שליידר) .

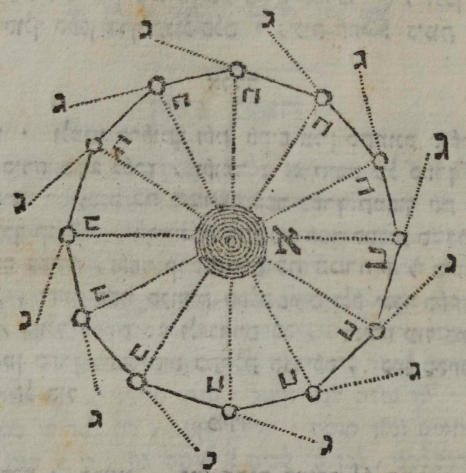

וזה בקורה : א הוא קלח החוט בית הנער , ב פתח חצר בקלח השני . וכשם שחצר יתחיל הנער לפניע לת פתח ד"מ ממטה למעלה , הלך הפתח בכח הקנועה הזאת לבדה דרך קו יחר בג (הנחה ראשונה) . הולם יד הנער החוחות בקלח השני של החוט , היל מושכת לת פתח הזאת אליה , וכפי כוח המשיכה הזאת לבדה הלך הפתח דרך קו יחר בא , וזה חשני כחות הפלה שוים בערכם , ואין לאחד מהם יכול לגבור כוח חשני , אזי צריך הפתח ללכת דרך הלכסון שביניהם , והוא קו בב (הנחה שניה) . ועתה נניח בכוח הפתח לנקודת ב שתגיעל לו משיכת היד , אזי תשתר מגמת הקנועה על קו יחר בג , הפל בחמת כח היד במקומה עומדת למשוך עתה הפתח דרך בא , ומהלטרפות הכוחות הפלה קולד עוד מגמת הלכסון בב . וכן הענין תמיד , בכל נקודה ונקודה תשתנה מגמת הקנועה מקו יחר לקו עקום , כי בכל רי ע ורגע ישתנו מגמות אב ובג , חצר ע"י הלטרפותם קולד הסליסים בב , הפל זמני הכוחות שוות בערכם תמיד , כל עוד שלא יקלר

החוט

החוט ויסיח דרחוק שיח מן היד שסיח המרכז *) , ולכן סובב
סובב הולך התכן דרך ענול שלם • בינות מתי ! בינות ?

אלדד

בינותי • ולמען הרחוקך זאת לקיים ענין התמונה הזאת על
כנוב הירח סביב למרץ , ואומר : א תורה על המרץ , ב
על הירח • והנה כח המושך אשר במרץ תמשוך את הירח
אליו דרך קו בא , לך מגמת התנועה אשר הטביע ה' בתחלת
הבריאה בהירח , ואשר קראנו בשם כח המרחיק , היא ד"מ
קו בג , ואחר שעני הכוחות התלה שווים ולא יגבר האחד על
השני , יולד מגמת הענול בקוים בב , והירח עוד במקומו
רחוק מן המרץ כאשר היה בתחלת הבריאה , כמו שהתבן לא
תקרב אל היד •

מידד

יפה דברת • דהיינו , כמו שהכח המושך לא תקרבם שם ,
בעבור מניעת הקרוב ע"י חורך החוט , לכן לא יקרב להיסך
בנדון שלפנינו הירח אל המרץ , בעבור מניעת רבוי כח המושך •
כי הקרבות ורבות כח המשיכה הן בהשתרפות תמידית ומסבות
זו את זו • וכן הענין ג"כ בסבוב המרץ וכל כוכבי לכת סביב
לשמש •

אלדד

חלף תודות לך , רעי ! על אשר פקחת עיני בלמודים יקרים
כאלה • ועתה נוח נא , ברוך ה' ! ואכול תחי לחם בלהבים ,
ונתעדן שם בחברת מרעים •

מידד

תנכי לעשה כדבריך , ומחר בעת הזאת אשמיעך את יתר
הדברים מענין רבות ותסרון המים •

אהרן האללי •

(השאר ברפים הבאים) •

---

*) כי לולי כן יתלכה ע"י הקרוב כח המשיכה וינבור על כח המלחיק •

משלי מוסר

הזאב הזקן

אהה ! ה׳, אתה רחום על כל מעשיך, לא תחפוץ במות רשע כי אם בשובו מדרכו וחי, רחם נא עלי, עוני גדול מנשוא, רגו כעסי, עלמו מעערותי, וכבדו עלי כמשא כבד לא תוכל שאת. לדם נקי תרדפני, שוא תמימות אלה תקף מפשעיס, נעדרו מכל כלי נשק לעמוד על נפשם, היו טרף לטיני, נקר שלחי עד, ועד ערב לא שבעתי נשר. הם ! הם ! לבי הם נקרו, מה תומר לפניך שופט לדק ! הכמעשי תשפטני, לא תוכל קום. לך מודה אנכי ועוזב. מות ישרפני, אם תטרף עוד שה תמים ונאן תועם. נרעב למות, רק נשר חי פנול יהיה לא ירגה לפני, לכן ה׳, אלהים ! חוסה נא ! כי לא תנון תקה !

כה נעק ואת אשר נפלו שניו ונעלו לו השוקנות.

אל תרמני, רשע ! אם הנחם תנחם.
כי לא מנקיון לבב העזוב פשע :
אך כערת נשללו ממך כלי רשע.
למועד ישובו תנחם מהנחם.

י — ר

מכתם

לשלמה *)

אֶלֶף נָשִׁים, הַמֶּלֶךְ ! לָקַחְתָּ,
אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא אָמַרְתָּ :
לוּ רַק אַחַת מֵהֵנָּה לָקַחְתָּ,
אֵשֶׁת חַיִל מָצָאתִי אָמַרְתָּ,

א — ה.

*) על פי נחור הרמב"ן בקהלת ז׳ כ"ח.

בקורת ספרים חדשים

מגלת איכה עם תרגום אשכנזי ובאור מתורגם ומבואר על פי אהרן בן ואכלף הבר להברת שוחרי הטוב והתושיה • ברלין בדפוס חברת נערים, התקמ"ח (מקחו 8 גר') •

כוונת המגלה הזאת היתה נודעת לקוראי עם ה' גם לפני נפילתו בחרבות העמים אחר גלותם מארץ ישראל, גם לבניהם אחריהם ולדור האחרון • כי כל דבר הנעשה תחת השמש, להיות למוכרת את אשר כבר היה, יהיה הדבר ההוא מלבת לבן או בן מעשה ידי אמן כאשר עושים לזכר גבורת איש חיל במלחמה ויקרא בל"ח (מיין דענקמאל) או יהיה המוכרת הזאת, רק דברים מקוקים בל ספר לפני יקרא בפי (דענקשריפט) אין כונת העושה למועלת העבר, כי מה יועיל דרך דמיון לאיש גבור חיל לחרבי מוחו לא בכל מקום מוקטר לשמו? הלא אין לו עוד חלק ונחלה בתוך החיים! רק כונת העושה למועלת העתיד, למען שיהיה האיש הזה למופת לאנשים אחרים אשר עודם חיים, ויתאמצו ללכת בדרכי האיש הזה • וכן הדבר הזה במגלת איכה • כי בקראם הקינות האלה יפקוח רוחם לאמור: על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, על מה נתן יעקב למשיסה ישראל לבזוזים ולא נחלקו לתנות מדבר? ויבינו על עוצם לא ה' ולא הלכו בדרכיו, או יכנע לבבם וישובו אל ה' וירחמם כרוב חסדיו • ובעבור שכונת הזאת, חבר לא הקינות בדרך שירי כדי שיכנסו הדברים יותר בלב הקורא והשומע, כי כאשר נודע קבעל יותר מלילת שירי מסגדה פשוטית, כאשר הארכתי בזאת במקום אחר (עיין במאסף לחודש כסליו בשנה זאת בבקורת לע"ם •) וגם בעבור זאת יסד לוחם על חרווים ההולכים על סדר ח"ב, כי על ידי הסדר הזה, יכלו ללמוד השירים על פה, ויהיו רגילים

בפס

נפש / למרות תמיד ולעורר נותח את לבם לתשובה שלימה •
ותולם הנסיון יעיד שכל דבר תפר למועלת הממון נריך להיות
יקר ולא מורגל בפיהם / כי על דבר המורגל מתוך לא
ישימו לב כלל / כמאמר הנודע / שרגל נעשה טבע • ולכן
יראו חכמים הקדמונים / שם יקונגו הקנס נותח תמיד /
[ז]תהיה בעיניהם כמלות תנשים מלומדה / יהברו בפיהם / ולבם
בל עמם / על כן התקינו לקדש רק יום אחד בשנה וכות
תשעה לחודש שב ביום שנשרף בית תלטים בירושלים / וע"י
כן יהיה הקנות הלנ כחדשים בעיניהם / ויכוירו נותם לפסיר
רוע מעלילהם ולירות ולחטא את ה' • ותם בלילה הסוגה
זתם בימי חכמינו / היו לה תלנה בימינו ובדורות הלנ •
כי מה יועיל הקנות הלנה הכתובים בלשון עברי בימינו ? הלא
כספת נגריה נחשבה בעיניהם ? ומה יועיל דרך העירי תשר
עמל ויגע המקונן בו / לנשים הלנה תשר מעולם לא טעמו
טעם שירי ? וכן ראיתי טעם הוה יושבים בנית תפלתנו ובוכים
בני רב / והיה כי תשאל נותם לתמור על מה אתה בוכים ?
אין אתם יודע להשיב תשובה נכונה ורחויה / כי זה בוכה לפי
שרואה את אבין ואת אתיו בוכים בזיה הוה וכך גם הוא עמם /
וזה יבכה בחשבו שם תנחתו עוד על לדמתנו כבתחילה / אני
הייתי שר ושופט או מושל / ועתה חסרתי כל ועל הנס בנסתי
לי בסף ווהב / ועל הנס יקרתו לי קנין טעם • ואין אחד
מהם שם על לב לת כונת הקנות הלנה תשר זכרתי
למעלה • אין כל זאת כי אם בעבור חסרון הבנת הקנות
הלנה כראוי • ובעבור זאת לבדה חייבים אנו להודות בפה מלא
לרועים היקרים המוליחים המגלה הזאת מקורגמת לשון •
ומה עוד ומה נעים שם קטיר המגלה הזאת עתה ביד כל
המורים והמלמדים בעם / לפסיר המסוה מעל פניהם תשר נריכים תקון
היו עליהם עד עתה • ותולם לזה דברים תשר נריכים תקון
לדעתי לגיעה הנה / תולי כשנגה יגתו מלפני המתרגם •

פרשה א' פ' א' איכה ישבה בדד / תרגם ר"ת מך ווית
ליגט זיא זא מיינוסם / לפי דעתי מדוע
שנה התרגום מכונת הענין בלשון העברי / כי שם תמר ישבה

שהוץ

שהוא זיצן ? הלא נודע כי מליצת השיר משתנה מאוד ממליצה פשוטה , כי המליצת השיר יכול המשורר ליתן כל ליכות נפשות לתוך הדברים בלבי חיים (כאשר כתב ואת המתרגם בעלמו בפרשה ג' על פסוק לבי הגבר) ואם כן לתוך שתין כזוג במליצה פשוטה לאמור היא שטארט וילט , הרשות לאמור כן בשיר , אחר שדמה את העיר לאלמנה היושבת בדד . וכל ומן שיכול המתרגם להיות נאמן בתרגומו טוב יותר .

שם פ' ה' עוליה הלכו שבי : תרגם מיהרי שפרעטינגי גאמנגן שמר זיך הער טרייבט , חטא בחמת נגד יופי המליצה . כי זה כלל מונח בכל עת לשר נתחיל במליצה לדמות מוחש אחד לזיור מה , לריכים אנחנו לדבר מהמוחש הזה בלנו הוא הזיור עלמו , דהיינו שניחס אין כל הדברים המיוחסים על הזיור הזה . ואם תרגם עוללים שפרעטינגי ודמה זה הבנים לענפים , לריך גם זה לשייך בדמיון זה ולייחס על העוללים הדברים המיוחסים לענפים . דרך דמיון שיאמר הענפים נכרתו או נבולו , אבל לא נוכל לאמור עליהם שהלכו שבי כי זאת מיוחס אל עוללים ולא אל ענפים , ולכן היה יותר עוב אם היה נפשוטו בלשון העברי מיהרי קינדר גאמנגן וכו' .

שם פ' וי"ן כאילים לא מלאו מרעה , גוייכן הונגריגן רעהן . התרגום הזה כשר בעיני מאתי סכות (ל) ליכו מספיק לכונת המשורר העברי כי הוא אמר לא מלאו מרעה רק לנעבור סבב אחריו וילכו בלא כח , כי הסליכה הזאת היא המסובבת מחסרון מרעה בכל מקום . אבל אם נתרגם בתרגום הזה (הונגריגי רעהן) נאבד יופי המליצה , כי יש לאילים רעיים ובכל זאת ילכו בכח . (ג) הוא נגד חוקי השיר . כי המתרגם הזה , השיר בתרגומו ליור מוחש (מיין מענשעדען בגריף) הנאמר בלשון עבר , והוא לא מלאו מרעה , עם ליור מופשט או מושכל (מבסטראקטען בגריף) והוא (הונגריגן) . כי כל עוד שנוכל להשתמש בזיורי מוחשות יותר טוב .

שם , שם ולכו בלא כח תרגם , היא קראפטלוז גאמר דעמ יענער פאהען . לא ידעתי לכוונו , כי אם המה

בלא

בלא כח איך יכלו לנוס ? מדוע לא תרגמו כפשוטו (זיא וואקטן) אשר מורה על הליכה בעיפות מבלי כח ? וזה הוא פומק כוונת המקרא •

שם פ' ט' טומאתה בשוליה אלא־אבר מיהר מונפלאותיו • יותר נחה ונקיה לתרגם מיהרי מונרייניקייט •

שם שם / ותרד פלאים / דאַרוף פֿיל זיא זאנדרבאר • תחר הפעל הזה לא שייך לדעתי כלל לפעל פאלן / ויותר היה ראוי לתרגם כזה : מוירמירדענטליך וואר מיהר פאלן / זיא האטטי אויך ניכט מיינן טרעפטער •

פרשה ב' פ' ד' באוהל בת ציון שפך כאש חמתו / תרגם המתרגם אונד טיטט גריס מין ציון מוים / פייערס גלוט • וכתב בנאורו בשם רס"י כן חבור המלה / שפך חמתו שהיא כתש וכו' וכן תרגמתי • לא ידעתי למה לא המתרגם הלך בנתיבו וזלח ? הלא לפי הנאור הזה צריך לתרגם אונד טיטט זיין פייער גריס אוים / או זיין ברענענדן גריס • ואיך יכול הוא לחמוד על פי הנאור הזה וכן תרגמתי ? הלא נהפוך הוא ! וגם מה לו ולהמלה / פייערגלוט ? הלא היא עומדת פה בדד בלי קשור וחבור / ובקשה לשמע מהון ! סוף הדבר לא מוכל להבין וזלח ! ולבי אומר לי / כי יד אחר נגעה בזה התרגום (אולי יד המגיה כאשר יקרא זלח כמה פעמים) / והוא רצה להטיב עם המקרא / ותדע להבין כי הרע לעצות • גם שכח הזה המקרא לתרגם המלה באוהל / וגם יכון המשורר הענברי על בית המקדש • וכפי תרגומו יהיה הכוונה על העיר •

פרשה ג' פ' א' אני הגבר ראה עני • תרגם ר"י איך בין דער מאן דער דאס עלענד זעלבסט

גזהען / לא ידעתי מדוע נחר במלת עלענד ולא נחר במלת טערפֿי ? כי מלת עלענד מורה על המוכה ולא על המכה / ופה רצה לצייר המכה ולא המוכה / ולכן יותר טוב לתרגמו טערפֿי כי זולת יורה על המכה • ואולי טעם המתרגם הזה מפני שבשם הזה (טערפֿי) בלשון תשכנזי יבוא בסימן הנקבה / ואחרי שנאמרו כל הכנויים של עני פה בלשון זכר כמו אוקי

נהג וילך / בלא נסרי וכו' לכך נאחר במלת (עזעזר) כדי להשוות הכתובים זה"ז בלשונות • אפשר בעבור זה אין לריך המתרגם לדקדק עלמו בתרגומו • וכן עשה פעמים רבות תלונינו סרמב"ן ז"ל בתרגומו על התורה במלת נפש •

שם פ' ח' / שהם הפלתי פרוכטלאז המלט דיא פרשאסני שטיאאי איר זורוק / כמה לריך התרגום הזה על זאת מלות לבד • ואם בשאת במלת שהם כאן ורה קלת / מ"מ כבר הבר נכונה על זה בפסוקו / ז"ו"ל : " ואמר לא די סגדר בעדי / אבל גם לא עוד פתיחה קטנה אחר משם יצא קול תפלתי / כי הם תוכח / הנה שמוע תפלתי ולא קלה / והקשן קהה השורק • " ועל כי הבאור הזה היה רחוי לתרגם בפשוט / אבן איך אויך רופי אוזד פֿאטהי / זה בלייבט איין גאנצט דעמאך פֿרבאדרגן • אבל בחיבת ווירדהאלט השחית הוא בעלמו הכותב / כי ע"י נרחה כאלו כותב המשורר על סיבת הקול אלו / וזינו כן בחמת / כנזכר •

ועוד יש אחי לזוה ספקות והשגות בתרגום הזה / אבל לא אלריך עוד לכתוב כלם על ספר / כי אין כוונתי תלילה להת דופי בכבוד התנשים המשכילים והיקרים אלה אשר נדבה רוחם לקרב אל המלאכה הזאת לקוטלת בני עמנו / (אלא בחמת איך אדע אם לא אחי תלין מזונתי) • כי אם כוונתי לבד להעיר לב הקוראים אל הקושים במה שיקראו / לבלי יאמרו הנה נודע שם המחבר הזה בשער בת רבים לאיש משכיל וויזע דבר / ובודאי כאשר יאמר כן הוא / כי אין אדם משכיל בארץ אשר יעשה כלו טוב ולא יחטא / ושגיאות מי יבין • ולכן תמיד יהיה עין כל חוסב חכמה פקוחה על כל אשר ילמוד או מעל פי הספר או מעל פי פרב / ולא ילאה לחקור ולפלפל ולבקול כל הלמודים במחוני השכל והבינה / כי או יאכיל ואו יצליח • ואם כה יעשו מלמדי נערי בני עמנו גם בענין התרגום הזה / אזי יהיה להם לאור יומם לנחותם הדרך המעתי והישר / ואזי יזכו לראות פרי מעלליהם כאשר קוו / והיא היא הסודה החמתית לכל מחבר נבון / כי אז יהי נועם אדנים עלינו ומעשה ידינו יכונן •